

R O M Â N I A
ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
Secția I civilă

Decizia nr. 862/2018

Ședința publică din data de 16 martie 2018

Deliberând asupra cauzei civile de față și văzând dispozițiile art. 499 C. proc. civ., constată următoarele:

La data de 7 septembrie 2017 a fost înregistrat pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, sub nr. x/3/2014, recursul declarat la data de 16 august 2017 de recurentul-reclamant A., împotriva Deciziei nr. 129/A din data de 15 februarie 2017, pronunțată de Curtea de Apel București, secția a IV-a civilă.

Prin cererea de recurs, recurentul-reclamant A. a solicitat admiterea recursului, casarea deciziei recurate și trimiterea cauzei, spre rejudecare, instanței de apel, cu obligarea intimaților-pârâți la plata cheltuielilor de judecată.

În drept, recursul a fost întemeiat pe motivul de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ.

În dezvoltarea motivelor de recurs, recurentul-reclamant A. a susținut că instanța de apel a reținut în cuprinsul deciziei criticate faptul că acesta a solicitat obligarea pârâților la plata de despăgubiri în cuantum de 5.500.000 euro pentru prejudiciu adus imaginii, onoarei, demnității și vieții private prin emisiunile din 7 octombrie 2015, 12 octombrie 2015, 3 decembrie 2013 și 4 decembrie 2013. Deși instanța de fond s-a raportat exclusiv la emisiunile din datele de 3 și 4 decembrie 2013, atât pârâții cât și instanța de apel au omis faptul că, la momentul respingerii cererii de modificare a acțiunii, a diminuat cuantumul pretențiilor la suma de 1.365.500 euro (raportat la cele două emisiuni din datele de 3 și 4 decembrie 2013), suma fiind stabilită la 1 euro/persoană care a vizionat emisiunile.

Astfel, recurentul - reclamant a susținut că instanța de apel a reținut în mod nelegal faptul că instanța de fond s-a raportat la alte emisiuni decât cele din 3 și 4 decembrie 2013, respectiv la cele din luna octombrie 2015.

În ceea ce privește interpretarea dată afirmațiilor pârâților din cadrul emisiunilor în discuție, recurentul - reclamant a considerat că instanța de apel a încălcat prevederile art. 72 C. civ. și pe cele ale art. 10 din Convenția europeană, susținând că apelativul "vrăjitor" nu este o judecată de valoare și nici o licență jurnalistică, raportat la semnificația dată acestui cuvânt de Dicționarul explicativ al limbii române.

Or, consideră recurentul-reclamant, afirmațiile neadevărate nocive, legate de moralitatea, profesionalismul și viața intimă îi cauzează suferințe majore, prin lezarea prestigiului social și prin pătarea pe nedrept a reputației dobândite prin eforturi și sacrificii. Atunci când fapta e comisă prin intermediul mijloacelor mass-media, ea capătă dimensiuni cu un impact uriaș asupra publicului, știut fiind faptul că opinia acestuia este influențată într-o manieră covârșitoare de cele prezentate în mass-media.

A susținut recurentul-reclamant că în ipoteza reparării imaginii denaturate, false, realizată cu rea-voință prin defăimările calomniatoare ale unui jurnalist ghidat de varii interese, necunoscute publicului (care îl prezumă a fi de bună-credință) este necesară acordarea posibilității de a uza de instituția dreptului la replică, lucru permis de legislația internă, care la art. 41 alin. (1) din Legea audiovizualului nr. 504/2002 prevede că orice persoană fizică sau juridică, indiferent de naționalitate, ale cărei drepturi sau interese legitime, în special reputația sau imaginea publică, au fost lezate prin prezentarea de fapte inexacte în cadrul unui program, beneficiază de dreptul la replică sau de rectificare. Asupra felului cum se realizează în concret această procedură este chemat să vegheze Consiliul Național al Audiovizualului.

De asemenea, recurentul-reclamant a subliniat că, în soluționarea apelului declarat de pârâți, instanța de apel a încălcat prevederile art. 10 din Convenția europeană, dar și jurisprudența acestei curți, în sensul că a lărgit în mod nejustificat limitele libertății de exprimare apreciind că modalitatea și contextul în care recurentul a fost catalogat "vrăjitor", "lucrător cu spiritele" nu ar aduce atingere drepturilor prevăzute de art. 71-73 C. civ. și de art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Mai arată recurentul-reclamant că instanța de apel a apreciat greșit la pagina 13 alineat penultim ultima frază că:

"Alegerea modurilor de exprimare pe care le utilizează jurnaliștii rămâne la latitudinea acestora". Practic, instanța de apel a adăugat la lege apreciind că jurnaliștilor le este permisă orice exprimare fără a putea fi cenzurați sau trași la răspundere cu privire la afirmațiile neadevărate.

În altă ordine de idei, recurentul-reclamant a susținut faptul că statuările din hotărârea atacată referitoare la notorietatea acestuia bazate pe declarațiile unor persoane publice sunt expuse părtinitor și nu arată contradicțiile afirmațiilor acelor persoane.

În concret, recurentul-reclamant a considerat că folosirea termenilor "parapsiholog" -"vrăjitor" sau a sintagmei "flacăra violet" nu au reprezentat doar exprimarea unor judecați de valoare deoarece ele au și fost faptice, materializate în înscrisuri pe ecranul TV și pe ecranele de fundal, precum și pe site-ul x.

Or, în atare condiții, recurentul-reclamant a considerat că intimații-pârâți i-au încălcat în mod flagrant dreptul la viața privată, în dimensiunea dreptului la imagine prin deturnare și denaturare, precum și dreptul la nume, sens în care instanța de apel a pronunțat o hotărâre cu încălcarea dispozițiilor art. 72 din C. civ. și ale art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Prin raportul întocmit la data de 7 decembrie 2017, în conformitate cu dispozițiile art. 493 alin. (3) din C. proc. civ., s-a constatat că recursul formulat de recurentul - reclamant A. împotriva Deciziei nr. 129/A din data de 15 februarie 2017, pronunțată de Curtea de Apel București, secția a IV-a civilă, întrunește cerințele de formă prevăzute sub sancțiunea nulității, a fost timbrat corespunzător și este admisibil în principiu în raport de obiectul cererii de chemare în judecată și de valoarea pretențiilor solicitate.

Raportul a fost comunicat părților cu mențiunea că pot formula puncte de vedere în termen de 10 zile de la comunicare; părțile nu au depus puncte de vedere la raport.

Prin încheierea pronunțată în camera de consiliu la 16 februarie 2018, Înalta Curte a admis în principiu recursul și a acordat termen, în ședință publică, cu citarea părților, la data de 16 martie 2018.

Examinând decizia recurată prin prisma criticilor formulate, Înalta Curte constată că recursul nu este fondat, urmând a fi respins, pentru considerentele ce succed:

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului București, secția a IV-a civilă, la data de 10 martie 2014, sub nr. de Dosar nr. x/3/2014, reclamantul A. a chemat în judecată pe pârâții B., C. și S.C. D. S.A., solicitând instanței ca, prin hotărârea pe care o va pronunța, să dispună obligarea pârâților la plata daunelor morale pentru prejudiciul creat prin lezarea drepturilor personale nepatrimoniale constând în onoare, demnitate, reputație și imagine prin afirmațiile denigratoare și defăimătoare formulate în cadrul emisiunilor "Sinteza zilei" din data de 03 decembrie 2013 și din data de 04 decembrie 2013, difuzate de postul de televiziune D., calculate în raport de rating-ul emisiunii în cele două zile, respectiv suma de 1 euro, echivalent în RON la data plății, pentru fiecare telespectator care a urmărit emisiunea în cele două zile, precum și obligarea pârâților, pe cheltuiala exclusivă, la publicarea hotărârii în trei ziare de circulație națională.

În ședința publică de la 11 noiembrie 2015, reclamantul A., prin avocat, a depus la dosar o precizare prin care a arătat că își cuantifică pretențiile morale la suma de 5.000.500 euro. În fapt, a arătat că suma solicitată a fost calculată însumând media persoanelor care au vizionat fiecare emisiune "Sinteza zilei" la momentele la care s-au făcut afirmațiile care îl prejudiciază, respectiv 03 decembrie 2013, 04 decembrie 2013, 07 octombrie 2015 și 12 octombrie 2015, potrivit statisticilor furnizate de S.C. E. S.R.L., aflate la dosar.

Prin sentința civilă nr. 1549 din 16 decembrie 2015, Tribunalul București, secția a IV-a civilă, a admis, în parte, cererea formulată de reclamantul A., în contradictoriu cu pârâții S.A. D. S.A., B. și C., astfel cum a fost precizată; a obligat pârâții, în solidar, la plata către reclamant a sumei de 10.000 euro, echivalent în RON la cursul BNR din ziua plății, cu titlu de daune morale; a obligat pârâții să publice hotărârea judecătorească, la momentul rămânerii definitive, în trei ziare de circulație națională.

Prin Decizia nr. nr. 129/A din 15 februarie 2017, Curtea de Apel București, secția a IV-a civilă a admis apelul formulat de apelanții-pârâți B., C. și S.C. D. S.A., împotriva sentinței civile nr. 1549 din 16 decembrie 2015, pronunțată de Tribunalul București, secția a IV-a civilă; a schimbat în tot sentința apelată, în sensul că a respins cererea de chemare în judecată, ca neîntemeiată, și l-a obligat pe intimat la plata cheltuielilor de judecată în cuantum de 50 RON.

Înalta Curte reține că pentru a decide astfel, instanța de apel a constatat că faptele din emisiunile difuzate la datele de 2 octombrie 2015 și 7 octombrie 2015 nu au fost reclamate prin cererea de chemare în judecată, ci prin cererea completatoare formulată la data de 11 noiembrie 2015; conform încheierii din data de 11 noiembrie 2015, reclamantul a fost decăzut din dreptul de a-și modifica acțiunea.

Astfel, instanța de apel a constatat că, reținând răspunderea delictuală a pârâților pentru faptele din 2 octombrie 2015 și 7 octombrie 2015, tribunalul a depășit limitele cadrului procesual, critica formulată prin calea de atac asupra acestui

aspect fiind fondată.

În consecință, curtea de apel a analizat condițiile răspunderii civile delictuale prin raportare la afirmațiile din emisiunile "Sinteza Zilei" din datele de 03 decembrie 2013 și 04 decembrie 2013, ținând seama de criticile din apel privind greșita reținere a caracterului denigrator al afirmațiilor moderatorilor, care au utilizat apelativul "vrăjitor" la adresa reclamantului, apelativ considerat de prima instanță ca făcând parte din categoria judecăților de valoare care aduc atingere dreptului la viața privată, la demnitate și imagine, ocrotite de art. 71- 73 C. civ. și de art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Astfel, contrar celor reținute de tribunal, instanța de apel a considerat că prin aplicarea conjugată a criteriilor desprinse din jurisprudența Curții Europene: relația dintre dreptul la libertatea de exprimare prevăzut de art. 10 și dreptul la imagine, bună reputație și viață privată protejate de art. 8 din Convenție; calitatea sau notorietatea persoanei supuse criticii jurnalistice; stilul jurnalistic, forma și contextul în care este formulat și transmis mesajul; interesul public pentru tema dezbătută de jurnalist; buna-credință a jurnalistului; raportul dintre judecăți de valoare și fapte materiale concrete, respectiv doza de exagerare și provocare specifică limbajului jurnalistic, prin utilizarea termenului "vrăjitor" nu au fost depășite limitele libertății de exprimare.

Instanța de apel a reținut că baza factuală este probată cu articolul publicat în Revista Psihologia nr. 7/2005, în care reclamantul, în calitate de interviueat, a afirmat că deține capacități care nu sunt obișnuite, articolul conținând totodată opinii ale reclamantului privind posibilitatea accesării transcendentului, citirea viitorului, flash-urile premonitorii, vindecarea bolilor prin modificarea conștiinței sau transfer energetic. De asemenea, lucrarea "Percepții Extrasenzoriale" al cărei autor este reclamantul, are ca subiect, așa cum se arată în "Cuvântul Înainte" și "Introducere", fenomene paranormale, fiind dezbătute teme precum percepție extrasenzorială și diagnoza energetică, adică o varietate de fenomene care ies din sfera obișnuitului.

De asemenea, instanța de apel a reținut că notorietatea reclamantului rezultă din articolele de presă depuse la dosar; în contextul apariției acestuia în public, alături de oameni politici importanți la un moment dat, interesul presei pentru persoana și convingerile sale sunt justificate, iar critica acceptată este mai mare decât în cazul unei persoane necunoscute.

Date fiind circumstanțele, instanța de apel a considerat că folosirea cuvântului "vrăjitor" nu excede libertății de exprimare.

Totodată, curtea de apel a considerat că termenul "vrăjitor" nu are neapărat conotație negativă, fiind asociat cu puterile supranaturale, chiar reclamantul menționând în interviul din anul 2005 că deține puteri neobișnuite. Lipsa de încredere în fenomene paranormale a jurnaliștilor, care au prezentat în stil satiric atitudinea politicienilor din campania electorală și incidental au adus în discuție și convingerile reclamantului față de subiect, nu intră în categoria unui grav atac împotriva reputației acestuia. În esență, informațiile prezentate în cele două emisiuni au avut ca obiect politicieni și concepția acestora față de paranormal, tema dezbătută fiind de interes public, principiile jurisprudențiale conturând opinia potrivit căreia un om politic important trebuie să suporte un anumit nivel al criticii activității sale publice și private. Dacă presa nu trebuie să depășească anumite limite, ce țin mai ales de "protecția reputației și drepturilor altuia", îi incumbă totuși sarcina de a comunica, cu respectarea obligațiilor și a responsabilităților sale, informații și idei asupra chestiunilor politice, ca și asupra altor teme de interes general. Libertatea jurnalistică include, de asemenea și recurgerea la o posibilă doză de exagerare, ori chiar de provocare, în categoria căreia intră și utilizarea cuvântului "vrăjitor".

A mai reținut instanța de apel că, deși tonul folosit în emisiune a fost de ușoară persiflare, în speță a fost prezentată o opinie cu privire la activitatea unei persoane publice și că judecățile de valoare pe care le-au făcut jurnaliștii la adresa reclamantului au o bază factuală suficientă, cât timp aceștia nu au invocat o stare de fapt mincinoasă. Legat de judecățile de valoare, Curtea europeană a arătat că acestea trebuie să fie bazate pe niște fapte adevărate, urmând a fi analizată și intenția jurnalistului, care, în speță, nu a fost aceea de a afecta în mod gratuit reputația persoanei căreia îi era adresat apelativul "vrăjitor".

În consecință, instanța de apel a considerat că subiectul central al emisiunii nu a fost reclamantul, reticența jurnaliștilor față de paranormal neavând semnificația unui plan de denigrare a reclamantului, ale cărui preocupări cuprind acest domeniu.

Cu referire la respectarea limitelor investiției sub aspectul obiectului cererii de chemare în judecată, Înalta Curte constată că instanța de apel a reținut în mod corect că potrivit mențiunilor cuprinse în încheierea de ședință de la 11 noiembrie 2015, pretențiile deduse judecății vizează emisiunile din 3 decembrie 2013 și 4 decembrie 2013; conform aceleiași

încheieri de ședință, pretențiile au fost cuantificate de reclamant la 1.365.500 euro.

În ceea ce privește criticile de nelegalitate circumscrise dispozițiilor art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ., Înalta Curte reține că recurentul-reclamant a susținut că prin hotărârea atacată au fost încălcate dispozițiile art. 72 din C. civ. și cele ale art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Cu titlu prealabil, Înalta Curte menționează că, având în vedere caracterul extraordinar al căii de atac a recursului, care permite exercitarea controlului de legalitate a hotărârii atacate pentru motivele expres și limitativ prevăzute de art. 488 C. proc. civ., exced analizei, în această fază procesuală, criticile de netemeinicie, respectiv cele referitoare la stabilirea situației de fapt și la interpretarea probatoriului.

Pe cale de consecință, Înalta Curte urmează a analiza exclusiv criticile de nelegalitate expuse în memoriul de recurs.

În ceea ce privește interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 72 din C. civ., Înalta Curte reține următoarele:

Textul legal evocat reglementează dreptul la demnitate al persoanei, fiind interzisă atingerea adusă onoarei și reputației unei persoane, fără consimțământul acesteia sau cu încălcarea limitelor prevăzute de art. 75 din C. civ.

Art. 75 din C. civ. prevede că:

"(1) Nu constituie o încălcare a drepturilor prevăzute în această secțiune atingerile care sunt permise de lege sau de convențiile și pactele internaționale privitoare la drepturile omului la care România este parte. (2) Exercitarea drepturilor și libertăților constituționale cu bună-credință și cu respectarea pactelor și convențiilor internaționale la care România este parte nu constituie o încălcare a drepturilor prevăzute în prezenta secțiune."

Prin decizia care constituie obiectul controlului judiciar, curtea de apel a reținut, în esență, că prin utilizarea termenului "vrăjitor", nu au fost depășite limitele libertății de exprimare.

Pentru a decide astfel, instanța de apel s-a raportat la articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și la criteriile degajate din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Pe baza acestei analize, care excede controlului de legalitate, reținând existența unei baze factuale, materializată într-un articol publicat în Revista Psihologia nr. 7/2005, instanța de apel a apreciat că, în circumstanțele particulare ale speței, prin faptele imputate de reclamant părților, nu au fost încălcate limitele libertății de exprimare. S-a menționat, de asemenea, că alegerea modurilor de exprimare utilizate de jurnaliști, rămâne la latitudinea acestora.

Recurentul-reclamant contestă interpretarea dată de instanța de apel afirmațiilor părților din cadrul emisiunilor în discuție, considerând că instanța de apel a încălcat prevederile art. 72 C. civ. și pe cele ale art. 10 din Convenția europeană.

Însă nemulțumirea cu privire la interpretarea probelor nu are semnificația unei interpretări eronate a dispozițiilor legale mai sus menționate.

Astfel, Înalta Curte constată că, în condițiile reglementate de art. 72 alin. (2) din C. civ., este interzisă atingerea adusă onoarei și reputației unei persoane cu încălcarea limitelor prevăzute de art. 75 C. civ.

Pe baza situației de fapt reținute și a analizei probatoriului administrat, curtea de apel a constatat că limitele libertății de exprimare nu au fost încălcate.

Așa cum s-a arătat deja, aceste limite ale libertății de exprimare au fost examinate prin prisma unor criterii care transpar din jurisprudența dezvoltată de Curtea europeană în legătură cu art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, inclusiv din perspectiva relației libertății de exprimare cu drepturile reglementate de art. 8 din aceeași convenție.

Susținerile conform cărora instanța de apel ar fi lărgit nejustificat limitele libertății de exprimare nu pot fi circumscrise motivului de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ., deoarece stabilirea în concret a limitelor libertății de exprimare implică elementul subiectiv de apreciere a probelor; în consecință este un aspect de temeinicie a hotărârii.

De asemenea, nu se poate aprecia că instanța de apel a adăugat la lege atunci când a făcut referire la alegerea modurilor de exprimare utilizate de jurnaliști, acesta fiind un considerent din raționamentul judiciar prin care instanța a răspuns apărărilor intimatului-reclamant relativ la modul în care a fost materializată informația pretins denigratoare.

În ceea ce privește criticile prin care recurentul-reclamant a arătat că nu i-a fost respectat dreptul la replică, prevăzut de art. 41 alin. (1) din Legea audiovizualului nr. 504/2002, Înalta Curte constată că nu au fost supuse analizei instanței de

apel, astfel că apar a fi formulate omisso medio.

Pentru considerentele expuse, reținând că, potrivit criticilor de nelegalitate formulate, nu este incident motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ., în temeiul dispozițiilor art. 496 alin. (1) C. proc. civ., Înalta Curte va respinge recursul declarat de recurentul-reclamant A. împotriva deciziei nr. 129A din data de 15 februarie 2017, pronunțată de Curtea de Apel București, secția a IV-a civilă, ca nefondat.

PENTRU ACESTE MOTIVE

ÎN NUMELE LEGII

D E C I D E

Respinge recursul declarat de recurentul-reclamant A. împotriva Deciziei nr. 129/A din data de 15 februarie 2017, pronunțată de Curtea de Apel București, secția a IV-a civilă, ca nefondat.

Definitivă.

Pronunțată în ședință publică, astăzi, 16 martie 2018.